

ישיבת הפתל - ירושלים

שיחת הגאון הרב אביגדר הלוי נבנצל שליט"א

לפרשת נשא תשע"ו

לשמוח בקבלת התורה

הנזירות - ענין שלילי או חיובי?

התורה מצוה בפרשתנו: "אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִפְלֹא לְנֹדֵד נָדָר נָזִיר לְהִזִּיר לָהּ", לא ישתה יין, לא יטמא למתים, חייב לגדל פרע שער ראשו, ועוד (במדבר ו). התורה לא מתייחסת שום אדם לקבל נזירות, אבל מי שקיבל נזירות, התורה מצוה עליו כיצד להתנהג. וצריך לברר: מהו יחסה של התורה אל הנזירות? האם מחשיבה התורה את הנזירות כענין חיובי ביסודו, או שהנזירות היא ענין שלילי, שהתורה אינה מעוניינת בו, ורק נותנת דינים למי שמחליט בכל זאת לקבל על עצמו נזירות.

בגמרא נראה, שחז"ל נחלקו בשאלה זו. יש פנאים שאומרים שהנזיר הוא חוטא, ולמדו זאת ממה שכתוב בחטאת נזיר טמא, "וְכִפֹּר עָלָיו מֵאֲשֶׁר חָטָא עַל הַנֶּפֶשׁ" (שם, יא), משמע: הנזיר חוטא בניירותו, שציער את עצמו מן היין (תענית יא, א), והזיר עצמו מטובתו של הקב"ה, ולעומת זאת, יש דעה אחרת בחז"ל, ולפיה הנזיר הוא קדוש (שם), שהרי כתוב בנזיר "קֹדֶשׁ יִהְיֶה" (במדבר ו, ה). אם כן, לכאורה מחלוקת יש כאן, האם הנזירות היא ענין חיובי שהתורה מעריכה אותו, או ענין שלילי, שהתורה איננה מעוניינת בו.

אבל חושבני שאין כאן ממש מחלוקת¹. אי אפשר לומר, שמי שאמר שהנזיר נקרא חוטא סובר שהנזירות היא תמידי ענין של חטא. הרי המלאך שנגלה אל אמו של שמשון אומר לה: "כִּי נָזִיר אֶלְקִים יִהְיֶה הַנֶּעַר מִן הַבֶּטֶן, וְהוּא יִחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים" (שופטים יג, ה). כלומר, זהו התנאי שבנך יצליח להושיע את ישראל, שישמור את הנזירות. [ואכן, ברגע שנכשל ואפֶּשֶׁר לדלילה לגלח את שער ראשו - איבד את כוחו ונפל ביד פלשתים (שם טז, יז-כד)]. הרי שהנזירות של שמשון היא מקור לקדושה המיוחדת ולכח המיוחד שהיה לו. אם היתה הנזירות ענין של חטא, לא היה ה' מורה למלאך לומר כן לאמו של שמשון.

גם שמואל הנביא היה נזיר לפי דעה אחת במשנה (נזיר סו, א). [וכן פסק הרמב"ם² (הלכו נזירות פ"ג הט"ז)]. אמנם לא היה נזיר על פי ציווי ה', אך חנה אמו נודרת בתפלתה, שאם ימלא ה' את משאלתה ויתן לה בן, הוא יהיה נזיר לה' (עי' שמו"א א, יא, וברד"ק ובמצודות שם). אם היתה הנזירות ענין של חטא בכל מקרה, איזה מין נדר הוא זה, שבנה יהיה נזיר? הרי כדי לזכות לבן צריך לקבל איזה ענין של מצוה, ולא של עבירה! אלא ודאי מוכח מכאן, שלא תמיד הנזירות היא ענין שלילי. היא יכולה גם להיות ענין חיובי.

[אגב, חשבתי, למה באמת קיבלה חנה נזירות עבור בנה שיוולד? אולי אפשר לבאר כך: הרי מתי התפללה חנה ונדרה את נדרה? - ביום שנתמנה עלי לשופט (רש"י שמו"א שם, ט). מתי מתמנה עלי לשופט? - לאחר שמשון נפל ביד פלשתים, או לאחר שמת (שהרי עלי הכהן היה השופט לאחר שמשון)].

ממילא, כיון שמשון החל להושיע את ישראל מיד פלשתים ולא הספיק לסיים את המלאכה, ועדין ישראל משועבדים לפלשתים, רוצה חנה שבנה יהיה הממשיך של שמשון, לכן היא נודרת שגם בנה יהיה נזיר כשמשון, וקדושת הנזירות של שמשון תמשך אצלו. וכך באמת היה. קדושת הנזירות של שמשון נמשכת אצל שמואל, ושמואל המשיך את מה שהתחיל שמשון - הכה את הפלשתים, ורדף אותם בהצלחה כל ימי חייו. עכ"פ, חנה רואה מעלה בדבר הזה, שבנה יהיה נזיר (לפי אותה דעה, ששמואל היה נזיר).

גם עמוס הנביא, כשהוא מונה את הטובות שעשה ה' לישראל, הוא אומר (בין השאר): "וְנָאֲקִים מִבְּנֵיכֶם לְנָבִיאִים וּמִבְּחֹרֵיכֶם לְנָזִירִים" (עמוס ב, יא). "השוה אותו הכתוב לנביא" (רמב"ן במדבר ו, יד), שהנבואה והנזירות שתיהן מתנות טובות שנתן לנו ה'. מתנה אחת היא שיש נביאים בעם ישראל, שזוהי ודאי מתנה גדולה, שאדם יכול להגיע למדרגה רוחנית כזו, לדעת עתידות ולהשיג השגות גבוהות בחכמה האלקית; והמתנה השניה היא שיש נזירים בעם ישראל - "וּמִבְּחֹרֵיכֶם לְנָזִירִים" - שנתתי לכם את האפשרות להיות קדושים בקדושת נזירות. הרי שזוהי מעלה גדולה, ולא חסרון, להיות קדושים בקדושת נזירות. אלא שצריך להיות ראוי ומתאים לזה, ולקבל אותה מתוך כוונה רצויה. אם אדם מקבל את הנזירות ומקיים אותה רק מתוך כעס, אז היא באמת ענין של חטא. אבל אם אדם באמת רוצה לעבוד את ה' ולשבור את מידותיו ותאוותיו, אז הנזירות היא מעלה וענין של קדושה³.

מצאנו באמת נזיר אחד שהיה רשע, והנזירות נהפכה לו לעונש, וזה אבשלום, שהיה נזיר עולם (נזיר ד, ב), אך לא השתמש בנזירות לטובה, אלא "נתגאה בשערו, לפיכך נתלה בשערו" (סוטה ט, ב), כמו שמפורש בתנ"ך, ששערו הסתבך באֶלֶה, ונשאר תלוי בין השמים ובין הארץ, עד שבא יואב והרגו (שמו"ב יח, ט-טו). אם נזירות היא מעלה גדולה כל כך, למה היא הזיקה לאבשלום? מפני שהנזירות היא מעלה גדולה רק כשמתמשים בה כראוי. כשלא משתמשים בה כראוי, וכשהיא גורמת לנזיר להתגאות - היא נהפכת לו לרועץ, והנזיר רק נענש על הנזירות שקיבל.

שמעון הצדיק והנזיר שבא מן הדרום

אחד מהסוברים שהנזיר נקרא חוטא הוא שמעון הצדיק (נדרים י, א), ודווקא הוא מביא דוגמא, מתי הנזירות היא כן טובה.

הגמרא מספרת על שמעון הצדיק, שִׁמְיָמִיו לא אכל אֶשֶׁם נזיר טמא⁴, כי חשש שמא "כִּשְׁהָן תוֹהֵינָן נִזְרִין, וּכְשֶׁהָן מִטְּמֵאִין וְרַבִּין עליהן ימי נזירות [מחמת שצריכים למנות את ימי הנזירות מן ההתחלה] מתחרטין בהן, ונמצאו מביאין חולין לעזרה"⁶ (שם ט, ב). ממילא לא היה שמעון הצדיק אוכל מקרבן

לא לאכול יותר מכפי הצורך, רק כפי הנצרך לשמור על בריאות הגוף, שאז אין זו אכילת תענוג, אלא חלק מעבודת ה'. החינוך הרי מחמיר מאד בענין זה, של אכילה לשם תענוג. הפסוק הרי אומר, 'וְאָהֲבֶתְּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל לֵבְךָ'. מה פירושו "בְּכָל לֵבְךָ"? מבאר ה"חינוך", ש"בְּכָל לֵבְךָ" הוא, שהלב יהיה פנוי מכל אהבה אחרת, ורק אהבת ה' תמלא אותו! "הכל כאין וכאפס ותוהו כנגד אהבתו ברוך הוא... עד שלא יהי רגע אחד ביום ובלילה בהקיצו שלא יהא זוכר אהבת אדוניו בכל לבו⁹... והעובר על זה, וקובע מחשבותיו בענינים הגשמיים ובהבלי העולם שלא לשם שמים, רק להתענג בהם לבד... ביטל עשה זה ועונשו גדול" (חינוך מצוה ת"ח). אמנם התורה מצוה גם 'וְאָהֲבֶתְּ לְרַעְיָךָ כָּמוֹךָ' (ויקרא יט, יח), וכן צריך לאהוב את התורה, ולאהוב תלמידי חכמים, וצריך שאדם יאהב גם את אשתו, ואשה את בעלה, אבל אהבות אלו צריך שתהינה חלק מאהבת ה'. למשל, בענין אהבת ישראל - היות ואני אוהב את ה', לכן אני אוהב גם את בניו, כדרך העולם, שהאוהב את חברו, אוהב גם את בני חברו. וכן בענין אהבת התורה - לאהוב אותה בגלל שהיא תורת ה' האהוב עלינו. וְאָהֲבֶתְּ תוֹרָה אֱמִיתִית, צריכה להתבטא גם במעשים בפועל: לאהוב ללמוד את התורה, לנסות להבין אותה יותר ויותר לעומק ולרוחב, בכמות ובאיכות, לחזור על מה שכבר למדנו, ולהשתדל שלא לשכוח. כל האהבות האלו צריכות להיות אצלנו שלא כאהבות הנפרדות מאהבת ה'. קשה, כמובן, לקיים את הדברים האלה, אבל לפחות נדע מה נדרש מאיתנו, לדעת ה"חינוך". שאהבת ה' תמלא את כל לבנו, בלי שיויר מקום לאהבה אחרת, אפילו לא לאהבת עצמנו.

גם את ארץ ישראל צריך לאהוב. למרות שאין על זה ציווי מפורש בתורה, אבל ודאי שזהו רצון ה', שלא נהיה כדור המדבר שמאסו בארץ חמדת ה', אלא נאהב את ארץ חמדת ה'. אלא שכפי שדברנו, גם אהבת ארץ ישראל צריכה להיות חלק מאהבת ה'. לא לאהוב את א"י מפני שיש בה נוף יפה וכיו"ב, אלא מפני שהיא ארץ שבה משיגים שלמות רוחנית. ארץ שהנבואה שורה בה, שבית המקדש נמצא בה, והסנהדרין הגדולה, במהרה בימינו, וכל ההשגות הרוחניות. כך לפי דעת ה"חינוך".

מאכל טעים ומאכל בריא - מהו המין החביב?

בענין זה של אכילה לשם תענוג, שמעתי פעם ממורי ורבי מרן הגרש"ז אויערבאך זצ"ל דבר מענין, הלכה למעשה: אם אדם רוצה לאכול שני מיני פירות, האחד מפני שהוא טעים לו, והשני מפני שהוא בריא לו - איזה מהם נקרא ה'חביב', שעליו צריך לברך ולפטור את המאכל השני מברכה? (ע"י שו"ע או"ח סי' רי"א ס"א) אמר לי הרב כח: הרי כוונת האדם באכילתו צריכה להיות, שאוכל כדי להיות בריא ושיהיה לו כח לעבודת ה', ולא כדי למלא את תאוותו. ואם כן, הפרי שאוכל מפני שהוא בריא לו, הוא המין החביב, כי הוא זה שקרוב יותר למלא את מטרת אכילתו, כפי מבט האמת. כך היתה הוראתו בקדושה של מורי ורבי הגרש"ז זצ"ל.

כמובן, איני חולק חלילה על דברי מורי ורבי זצ"ל, אבל חשבתי להגביל את דבריו ולומר, שמסתבר שכונתו היתה, שהדין יהיה כך רק בימי החול; אבל בשבת וביו"ט, שיש

כזה, כדין חולין שנשחטו בעזרה שאינן נאכלים. ובכל זאת, פעם אחת כן אכל שמעון הצדיק מאשם נזיר טמא, וכך היה המעשה, כפי שמספר שמעון הצדיק בעצמו: "פעם אחת בא אדם אחד נזיר מן הדרום, וראיתיו שהוא יפה עינים וטוב רואי, וקווצותיו סדורות לו תלתלים. אמרתי לו: בני, מה ראית להשחית את שערך זה הנאה? - הרי בתום ימי הנזירות תהיה חייב לגלח את שערך, ולא ישאר ממנו כלום! (ע"י במדבר ו, יח) וא"כ למה קבלת עליך נזירות? - אמר לי: רועה הייתי לאבא בעירי, והלכתי למלאות מים מן המעיין ונסתכלתי בבבואה שלי, ופחזו עלי יצרי ובקש לטורדני מן העולם [ע"י שיפתי ללכת אחר מראה עיני]. אמרתי לו: רשע! למה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך... העבודה, שאגלחך לשמים! החליט לקבל נזירות ולגלח את שערך, כדי להכניע את יצרו. נשקו שמעון הצדיק על ראשו ואמר: "כמותך ירבו נודרי נזירות בישראל! עליך הכתוב אומר, אִישׁ פִּי יִפְלֵא לְנֶדֶר נְזִיר לְהִזִּיר לָהּ". הנזירות שלך היא באמת לשם שמים, וגם אם נטמאת אפשר לאכול את האשם שלך. אין כאן שום חשש לחרטה. זה נזיר אמיתי לשם ה'.

הרי שגם שמעון הצדיק, שהוא מהסוברים שהנזיר נקרא "חוטא", מודה שישנם מקרים בהם הנזירות רצויה וטובה - "כמוך ירבו נזירי נזירות בישראל" - וזהו כשעושים אותה לשם שמים, כדי לא להשתעבד לתאוות עולם הזה, וכדי להגיע לקרבת אלקים, כפי שעשה אותו נזיר. במקרה כזה הנזיר הוא באמת קדוש, ולא חוטא, והנזירות היא רצויה וטובה.

"בְּכָל דְּרָכֶיךָ דַּעֲהוּ"

כפי שראינו, הנזירות יכולה להיות מעלה גדולה. ואולם, תנאי התנו בגמרא, במי שמקבל על עצמו מיני נזירות ופרישות: שיהיה "מצי לצעורי נפשיה" (תענית יא, א). אם אדם מקבל על עצמו צומות וסגופים ומיני פרישות, והוא נאלץ מחמת זה למעט במלאכת שמים ובלמוד תורה, הרי זה נקרא חוטא, ואין מעלה בתעניתו ובסגופיו⁷. [אלא א"כ מדובר בתעניות שקבעו לנו חז"ל]. רק אם התענית לא גורמת לו למעט במלאכת שמים, אז הוא נקרא "קדוש".

ואולם, גם לדעה השניה שהזכרנו - שהנזיר נקרא חוטא, כי ציער את עצמו מן היין - יש מקום בהנהגת האדם. ה"מסילת ישרים" (פי"ג), כשהוא דן על ענין הפרישות, מביא את דברי הירושלמי (סוף מס' קדושין), ש"עתיד אדם ליתן דין וחשבון על כל שראתה עינו ולא אכל"⁸. זאת לא אומרת שצריך לאכול כל מה שיש במכולת, אלא כמו שמובא שם, שהיו אמוראים שהיו מקבצים פרוטה לפרוטה, כדי שיוכלו לקנות כל מין לפחות פעם אחת בשנה כדי לברך עליו "שהחיינו", ולהודות לה' שנתן לנו עולם כל כך טוב. גם זה בכלל עבודת ה', להודות לה' על כל מין טובה שהשפיע בעולם.

ומכל מקום, אדם צריך להיות פרוש במידה מסויימת מן העולם. לאכול רק לפי הצורך, ולא יותר ממה שדרוש לשמירת גופו. חז"ל אומרים, "מלי כריסיה זני בישוי" (ברכות לב, א). כלומר, "מילוי הכרס הוא ממיני החטאים הרעים" (רש"י שם), כי רק בשבת וביו"ט מצוה לאכול לשם תענוג, להתענג ולשמוח לפני ה', אבל ביום חול אין ראוי לאכול לשם תענוג, רק בשביל שיהיה לו כח לעבודת ה'. זוהי הפרישות הראויה,

לא מתוך תענית וסיגופים.

הגמרא אומרת שגם בשבת הכל מודים דבעינן נמי לכה (שם). וגם שבת הרי היא יום שניתנה בו תורה. "דכולי עלמא, בשבת ניתנה תורה לישראל" (שבת פו, ב). אבל היום העיקרי של מתן תורה הוא בחג השבועות, ושם היא השמחה העיקרית על מתן התורה. ובמיוחד השמחה היא לבני ישיבות, שיש להם את הטענה שרב יוסף טען, "אי לא האי יומא דקא גרים, כמה יוסף איכא בשוקא" (פסחים סח, ב) כלומר, לולא יום זה שניתנה בו תורה, לא היה כל הברדל ביני ובין כל "יוסף" אחר שמסתובב השוק. הייתי סתם עוד יוסף אחד. אבל עכשיו, שניתנה תורה, אינני "סתם" יוסף, אלא "רב" יוסף. "שלמדתי תורה ונתרוממתי" (רש"י שם). בני הישיבות צריכים להודות במיוחד על היום הזה, שאנו זוכים להיות בני ישיבות, בצלא דמהמנותא של הקב"ה, לומדים תורה, עולים מעלה מעלה, כל מילה של תורה מעלה את האדם למעלות נשגבות, ומבטיחה לו שכר עצום.

המשנה הרי אומרת, שהשכר הרב ביותר שאפשר לקבל עבור קיום מצוה, הוא עבור תלמוד תורה. "תלמוד תורה כנגד כלם" (פאה פ"א מ"א). כמה הוא השכר עבור תלמוד תורה? השכר על תלמוד תורה הוא בלתי נתפס במושגי העולם הזה. "יקרה היא מפנינים, וְכָל חֶפְצֵיךָ לֹא יִשׁוּוּ בָהּ" (משלי ג, טו). ובכל זאת, כדי לקרב מעט את הדברים אל עולם המושגים שלנו, ננסה לחשב מהו גובה השכר עבור תלמוד תורה בשקלים!...! אנו אומרים בכל יום, "אלו דברים שאדם אוכל פירותיהם בעוה"ז... הכנסת כלה וביקור חולים" וכו'. מהו ביקור חולים? ביקור חולים איננו רק לשאול את החולה "מה שלומך" ולאחל לו רפואה שלמה בתוך שאר חולי ישראל. ביקור חולים כולל גם לדאוג לחולה לרופא מומחה או לאחות צמודה אם הוא צריך לכך, להטיסו לחו"ל לניתוח במידת הצורך ולדאוג לכל הסידורים הנצרכים לזה - הוצאות "ביקור חולים" עלולות אפוא להסתכם במאות אלפי שקלים. כך גם בנוגע למצנת "הכנסת כלה". "הכנסת כלה" זה לא רק לרקוד קצת בחתונה ולאכול שם רבע עוף. "הכנסת כלה" כוללת גם קניית דירה לבלה, קניית רהיטים, קניית בגדים, מכונת כביסה וכל שאר הדברים שהכלה צריכה, וכן לדאוג לאולם ותזמורת וכו' - גם כאן עשויות ההוצאות להסתכם במאות אלפי שקלים. גם כיבוד אב ואם כולל לפעמים לסדר אותם בבית אבות, שגם זה עולה לסכומים הגונים. והנה, ברור שהשכר שהקב"ה משלם לאדם עבור מצוה שעשה, אינו פחות מן ההוצאה שהוציא עבורה, שהרי ודאי שה' לא יתן לנו פחות ממה שהשקענו. נמצא אפוא, שהשכר עבור ביקור חולים והכנסת כלה, איננו פחות מערך של כמה מאות אלפי שקלים. ואם "תלמוד תורה כנגד כולם", פירושו של דבר הוא, שהשכר עבור כל פעם שאנו מקיימים מצנת תלמוד תורה, אפילו בשיעור הקטן ביותר, מגיע לכמה מאות אלפי שקלים! וכידוע, שה"חפץ חיים" עשה חשבון, שבמשך דקה אחת של לימוד תורה אפשר לקיים כמה מאות אלפי פעמים מצנת תלמוד תורה! ("תורת הבית" פ"ב) הרי שאת השכר העצום הזה יש להכפיל במאות עבור כל דקה של לימוד תורה!

כמובן, כפי שכבר הזכרנו, חשבון זה הוא שטותי ושקרי, שהרי אי אפשר למדוד ולהעריך את שכר העוה"ב בשקלים. רק

בהם מצות עונג שבת ושמחת יו"ט, אז המין החביב יהיה דוקא אותו מין שמתענג יותר באכילתו, שכן בימים אלו מין זה הוא המין שקרוב יותר למלא את מטרת אכילתו, שהיא קיום מצות עונג ושמחה בהידור, כפי שכתב הרמב"ם, שמצוה להתענג בשבת וביו"ט במאכלים טובים ומשובחים (הלכ' שבת פ"ל ה"ז והלכ' יו"ט פ"ו הט"ז ואילך).

"הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם"

ואם באכילת שבת ויו"ט עסקינן, הנה ידוע שעל חג השבועות אומרת הגמרא, "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם" (פסחים סח, ב). כלומר, למרות שבשאר ימים טובים נחלקן תנאים אם אפשר לקיים את שמחת החג באופן של "כולו לה" - בלי אכילה ושתייה¹⁰ - בשבועות הכל מודים שצריך גם "לכם" "מאי טעמא? - יום שניתנה בו תורה הוא" (שם). ביום כזה, אי אפשר לשמוח בלי אכילה ושתייה.

ושאלו על כך, שלכאורה היה צריך להיות להפך! יום שניתנה בו תורה, היה צריך להרבות בו בתלמוד תורה, ולא באכילה ושתייה! אבל התירוץ הוא, שאם היינו רק לומדים תורה בשבועות, היינו באמת מראים בזה שאנו נכנעים לרצון ה' ומקיימים את התורה. ה' רצה שנלמד תורה, ואנו יושבים ולומדים תורה. אבל לא זה מה שאנו רוצים להראות בחג השבועות. אנו רוצים להראות בשבועות, שאנו שמחים בתורה שקבלנו! אמנם התורה ניתנה לנו כעול על צוארנו (רש"י ר"ה כח, א), אבל זהו עול מתוק מדבש, שאנו שמחים בו, ולא עצובים בו, ח"ו. [לכן נהגו בקצת מקומות לאכול דבש בחג השבועות (משנ"ב סי' תצ"ד ס"ק י"ג), להראות שהתורה מתוקה וערבה עלינו כדבש. גם מאכלי חלב אוכלים מטעם זה בשבועות, "מפני התורה שנמשלה לדבש וחלב, כמו שכתוב דְּבַשׁ וְחֶלֶב תַּחַת לְשׁוֹנֶךָ" (משנ"ב שם)]. לכן "הכל מודים בעצרת דְּבַעֲיָנָן נְמִי לְכֶם", "שישמח בו במאכל ומשתה, להראות שנות ומקובל יום זה לישראל שניתנה תורה בו" (רש"י פסחים סח, ב), "ואינה עליו כעול על צוארו" (חידושי רבינו דוד שם)¹¹. לכן חייבים לשמוח גם באכילה ושתייה בחג השבועות, ולא רק בלימוד התורה.

והנה, בגמרא מבואר, שלא רק בשבועות מודים כולם שצריך גם "לכם", אלא גם בפורים הדין כן, שחייבים לשמוח בו גם באכילה ושתייה, כי "יְמֵי מְשֻׁתָּה וְשִׂמְחָה כתיב ביה" (פסחים שם), ומשתה פירושו אכילה ושתייה. למה תקנו חיוב של אכילה ושתייה בפורים? - הגמרא לא מסבירה¹². אבל נראה שהטעם לזה הוא, מפני שגם פורים הוא יום של קבלת התורה¹³! "הדור קבלוה בימי אחשוורוש"! ולכן, כשם שבעצרת הכל מודים שצריך גם "לכם", כך גם בפורים, הכל מודים שצריך גם "לכם".

לפי זה, גם ביום הכפורים היה צריך להיות כך, שיהיה בו חיוב אכילה ושתייה, שהרי קבלו בו לוחות שניות, וגם הוא יום של קבלת התורה¹⁴. ואכן, בערב יום הכפורים כך באמת הדין, שהכל מודים שצריך לאכול בו (שם). אבל יוה"כ עצמו, מפני שקבלת התורה שבו היא קבלה שאחרי חטא העגל, היא באה דווקא מתוך תענית ותשובה [בניגוד לשבועות, שקבלת התורה בו היא לפני חטא העגל]. אבל פורים, שבו "הדור קבלוה" - שוב אנו מקבלים את התורה כמו בעצרת, מתוך אכילה ושתייה,

שקבלנו תורה, לשמוח ולהתחזק בתורה, ובעז"ה נזכה גם לקיים את המצוות הקשורות ברגל, לעלות לרגל ולהביא את הקרבנות שצריך להביא, ונזכה לראות גאולה שלמה במהרה בימינו, אמן.

השיחה נערכה לפי הבנתו של העורך,
וכל טעות או חסרון (אם ישנם) יש לתלות בעורך בלבד.

מפני שאין לנו כלים לבטא את שְׂכַר עוה"ב במונחים אמיתיים, נסינו לבטא אותו בשקלים. אבל האמת היא, שאין לנו שום השגה בערכו של עוה"ב. גם מילי ארְדִי שקלים הם כאין וכאפס לעומת השכר האמיתי של עולם הבא.

אז כדאי להתחזק בלימוד תורה, ולשמוח בתורה שאנו מקבלים בשבועות, שרק בגללה איננו חיים כבהמות, שרק אוכלות ושותות ובסוף מתות. הרי בלי תורה גם אנחנו היינו אוכלים כך וכך שנים ואח"כ מתים. אבל הקב"ה נטע חי עולם בתוכנו, שנחיה חיים מאושרים בעוה"ז, ועוד יותר בעוה"ב, שלא נמות אלא נלך לחיי עולם. ולכן צריך לשמוח ביום הזה

1. וכפי שייסד לנו הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל, שבעניני אגדה וקבלה לא שייך מחלוקת, אלא שני הצדדים אמת, ומלמדים אותנו בחינות שונות פְּעִינֵי (ע"י מכתב מאלהיו ח"ב עמ' 173, וח"ג עמ' 353). ועוד אמרו בדרך צחות, שכאשר הגמרא אומרת (בעניני אגדה) שדעתו של זה "פליגא" על דעתו של זה, הכונה היא ש"פליגא" מן האמת נמצאת בדברי זה ו"פליגא" בדברי זה. וכן "מחלוקת" הוא מלשון "חִלְקָה". היינו, שבכל צד מצדדי המחלוקת יש רק "חִלְקָה" מן האמת השלמה. ממילא, כדי לקבל את האמת השלמה במלואה, יש לצרף את שתי הדעות יחד].
2. והנפקא מינה מזה היא, שהאומר "הריני כשמואל הרמתי" - הרי זה נזיר עולם (רמב"ם שם). [וכבר דנו האחרונים בשאלה, אם שמואל היה נזיר עולם, איך נכנס למשכן שילה, והרי היה פרוע ראש, ואסור לשום אדם להכנס למקדש כשהוא פרוע ראש (רמב"ם הלכ' ביאת מקדש פ"א הי"ז. וע"י אור שמח שם מה שתייר על זה). עוד דנו האחרונים, איך שייסוף את אנג לפני ה' בגלגל (שמו"א טו, לג), והרי אסור לנזיר להטמא למת. ואכמ"ל].
3. ובענין האם נזיר נקרא חוטא או לא, ע"י גמ' תוס' (ב"ק צא, ב ד"ה אלא שציער), ומכתב מאלהיו (ח"ה עמ' 42).
4. היינו, קרבן אשם שצריך להביא נזיר שנטמא למת, לאחר שנטהר מטומאתו.
5. מתחרטים על מעשיהם הרעים, ורוצים לעשות תשובה ולהגן על עצמן מן היסורים (תוס' ור"ן שם).
6. אמנם חרטה בלא התרת חכם אינה עוקרת את הנזירות, אך כיון שלבו של נזיר זה אינו שלם עם קבלת הנזירות שלו, יש כאן בחינה דקה של "חולין שנשחטו בעזרה" (ר"ן ורא"ש שם). אך ע"י ברשב"א שיש מי שפירש שהי ממש חולין שנשחטו בעזרה [וע"י בשיעורי הגר"ש רוזובסקי זצ"ל ובשיעורי הגר"ד פוברסקי זצ"ל שביארו, שמאן דאמר זה ס"ל כשיטת המבי"ט המובאת במהרי"ט (ח"ב סי' כ"ב), שמן התורה מהני פתח לבטל הנדר אף בלי התרת חכם].
7. ע"י שו"ע שכתב, שתלמיד חכם אינו רשאי לישב בתענית, מפני שממעט במלאכת שמים (שו"ע או"ח סי' תקע"א ס"ב). וכתב במשנה ברורה (שם סק"ג), שכל מי שתורתו אומנתו נקרא תלמיד חכם לענין זה.
8. וע"י בביאור הגרי"פ פערלא על סהמ"צ לרס"ג (מ"ע צ"ה), שנקט בדעת הרס"ג, דענין זה הוא מצות עשה גמורה מן התורה הנמנית במנין המצוות, ומקורה בפסוק: "פִּי יִרְחִיבֶהָ אֶת גְּבוּלָהּ פֶּאֶשֶׁר דְּבַר לָהּ, וְאַמְרָתָהּ אֶקְלֶה בְּשֵׁר פִּי תִאֲוָה נִפְשָׁהּ לְאָלֶל בְּשֵׁר... כָּל אֹתָהּ נִפְשָׁהּ תֹאכַל בְּשֵׁר" (דברים יב, כ). דלפי פשוטו של מקרא היא מצוה חיובית, שאם הרחיב ה' גבולו ונפשו מתאוה לאכול בשר - חייב הוא לאכול. ולא דוקא בשר, אלא כל דבר כיו"ב בכלל המצוה. [וכתב הגרי"פ, דזוהי גם כוונת הספרי (המובא גם בילק"ש שופטים רמז תתקכג) על הפסוק "פִּי תִצּוֹר אֶל עֵיר יְמִינֵי רַבִּים... לֹא תִשְׁחִית אֶת עֵצָהּ לְגִדְתָּ עֲלֵיו גִּרְזָן, פִּי מִמְנו תֹּאכַל", ואייתא בספרי: "פִּי מִמְנו תֹּאכַל - מצות עשה". ופי' הגרי"פ, דלדעת הרס"ג הכונה היא למ"ע הנ"ל. וכן פירש ה"מגן אברהם" בפירושו לילקוט שמעוני ("זית רענן"). ואינו נמצא בדפוס ילק"ש שבידנו, כיון שבדפוסים שלנו "זית רענן" הוא מקוצר, כפי שמצויין בעמוד השער].
9. וכן כתב הרמב"ם: "דבר ידוע וברור שאין אהבת הקב"ה נקשרת בלבו של אדם עד שישגה בה תמיד כראוי, ויעזוב כל מה שבעולם חוץ ממנה, כמו שצוה ואמר: בכל לבבך ובכל נפשך" (הלכ' תשובה פ"י ה"ו).
10. חוץ מאכילת סעודה כלשהי לכבוד היום, שגם רבי אליעזר מודה בזה, כדמוכח בגמ' (ע"י ביצה טו, ב ובתוס' שם ד"ה או).
11. וע"י רמב"ן על הפסוק שנאמר במתן תורה: "וַיִּתְּנוּ אֶת הַחֻלָּה וְאֶת הַחֻלָּה וְאֶת הַחֻלָּה וְאֶת הַחֻלָּה" (שמות כד, יא), שכתב: "וַיִּתְּנוּ - שעשו שמחה ויום טוב, כי כן **חובה** לשמוח בקבלת התורה". [גם ברש"י (שם, י ד"ה ויראו) משמע שיש חובה לשמוח במתן התורה, ע"ש]. גם הר"ן כתב, שמצות ספירת העומר בזמן הזה, היא "להיות מחשבי'ן יום **לשמחת התורה**, כמו שמנו ישראל באותו זמן" (ר"ן על היר"ף, סוף מס' פסחים, ד"ה ובהגדה). גם מה שנהגו "לשטות עשבים בשבועות בתי הכנסת והבתים" (רמ"א או"ח סי' תצ"ד ס"ג), כתב הרמ"א שהוא "זכר **לשמחת מתן תורה**" (שם). וגם לפני שקבלו ישראל את התורה, כשרק הגיעו להר סיני, כתב הרמב"ן שהיה זה "**שמחה** להם **יום טוב**, ומעת צאתם ממצרים נכספים אליו, כי ידעו ששם יקבלו את התורה, כי משה הגיד להם מה שנאמר לו: תִּעֲבְדוּן אֶת הָאֱלֹהִים עַל הָהָר הַזֶּה (שמות ג, יב)". הרי מבואר מכל זה, שהשמחה במתן התורה היא יסוד גדול.
12. "מִי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה" הוא רק מקור לחיוב סעודה בפורים, אך לא נתבאר בפסוק זה טעם החיוב.
13. במרדכי נראה לכאורה, שטעם חיוב אכילה בפורים אינו מטעם זה, אלא מטעם אחר. דכתב המרדכי (בבא מציעא פרק ט' אות שצ"ח) לגבי חיוב סעודה בפורים: "ועדיף יום פורים כיום שניתנה בו התורה (היינו, שבשניהם איכא חיוב סעודה), כי הא דמר בריה דרבנא הוה יתיב בתעניתא כולי שתא, לבר מתרי יומי דעצרתא (בחול"ל), משום שניתנה בו תורה, יומי דפוריא (י"ד וט"ו) משום ניסא (פסחים סח, ב)". ומשמע, שחיוב אכילה בפורים הוא "משום ניסא", ולא משום שהוא יום שניתנה בו תורה. ואולם נראה שמוכרחים לבאר בדבריו, שאין כונתו לומר שחיוב סעודה בפורים הוא מפני עצם הנס שאירע בו, דא"כ גם בחנוכה לא היה למר בריה דרבנא לישב בתענית, וגם לא בפסח, שהרי גם בחנוכה ופסח אירעו ניסים לישראל. ועל כרחך כונת המרדכי במה שכתב "משום ניסא" היא, שזהו נס מיוחד, ויחודו הוא - שהוא הביא לקבלת התורה, וכמו שפירש רש"י, דהדר קבלה בימי אחשוורוש "מא הבת הנס שנעשה להם" (רש"י שבת פת, א ד"ה בימי אחשוורוש). וגם מתחילת דברי המרדכי משמע שחיוב אכילה בפורים הוא מחמת קבלת התורה שהיתה בו, דכתב: "ועדיף יום פורים כיום שניתנה בו התורה" וכו'. ומדהוה את פורים לשבועות לענין חיוב סעודה, ודימה אותם זה לזה, משמע שגם בפורים הטעם לחיוב סעודה הוא מחמת היותו יום שניתנה בו תורה, כמו בשבועות.
14. "וכן הוא אומר: צְאִינָה וְרִאִינָה בְּנוֹת צִיּוֹן בְּמִלְךָ שְׁלָמָה, בְּעֶטְרָה שְׁעֶטְרָה לֹא אָמוּ בְּיוֹם חֲתֻנָּתָהּ וּבְיוֹם שְׂמִיחַתָּהּ לְבוֹ (שה"ש ג, יא). ביום חתונתו - זה מתן תורה" (תענית כו, ב). ופירש רש"י: "זה מתן תורה - יום הכפורים, שניתנו בו לחות האחרונות". [ולכן היו בנות ציון יוצאות ביוה"כ לחול בכרמים (כמבואר במשנה בתענית שם)].